

АНАЛИЗА БИЛАНСА

Додатак „Народном Благостању“

БРОЈ 50

БЕОГРАД, 12 ДЕЦЕМБАР 1936.

ГОДИНА VIII

Садржај

Ланена индустрија д. д., Осиек.

Индустрија уља д.д. у Копривници

ЛАНЕНА ИНДУСТРИЈА Д. Д. ОСИЈЕК

Лацепа индустрија д. д., Осиек, је наше највеће, најстарије и најбоље уређено предузеће за прераду лана. Оно је основано још 1901 године од предузимљивог чешког фабриканта Ивана Фидлера. 1926 године предузеће је претворено у акционарско друштво и данас спада у концерн Југословенске банке, Загреб. Иначе, Ланена индустрија д. д., има три фабрике: модерну предоницу и ткаоницу у Осиеку и творницу за израду лана и кудеље у Владиславцима код Осиека. У овим фабрикама је запослено неколико стотина радника, који годишње израђују око 1,5 милион метара разног платна, око 20 вагона дебелог кудељног предива и око 20 вагона чистог лана и кудеље.

Квалитет производа Ланене индустрије д. д. је одличан, и они уживају код нас најбољи репутацију. Због тога побуђују сваке године све већи интерес и изложбе Ланене индустрије д. д. на текстилном сајму Загребачког збора. Међутим, резултати пословања у току неколико последњих година нису били у истој мери повољни. Томе је углавном крива наша царинска тарифа која нашој ланеној и кудељној индустрији не поклања ону пажњу, коју би оне као прерађивачи домаћих сировина заслуживале. Кад би царинска заштита водила више рачуна о нашим стварним потребама, наша индустрија лана и кудеље могле би за кратко време толико напредовати, да би покривале све наше потребе. А наша пољопривреда, поред покрића потребе за односним сировинама, била би још увек у стању да извози знатне количине непрерађеног лана или ланене пређе и кудеље. Уосталом, с обзиром на опште аутаркистичке тенденције, потпуно је апсурдно увозити знатне количине производа, које можемо у довољној мери и сами да израђујемо.

Биланси Ланене индустрије д. д. за последње четири године овако изгледају:

Рачун изравњања

	у хиљадама динара			
	1932	1933	1934	1935
Активна				
Инвестиције	7.995	8.090	8.183	8.288
Материјал	614	586	680	745
Сировине и роба	4.359	4.862	5.818	6.069
Благајна	17	12	22	23
Менице	285	133	24	19
Ефекти	85	298	298	364
Дужници	6.622	6.785	6.271	2.119
Пренос позиц.	—	—	89	70
Пасива				
Главница	10.000	10.000	10.000	6.500
Резерва	250	250	301	—
Фонд амортизације	3.815	4.397	4.991	5.493
Акцепти	5.849	6.000	5.750	5.550
Преносне позиц.	—	—	178	143
Добитак	87	114	166	12
Збир биланса	20.099	20.881	21.386	17.697

Збир биланса, који је био порастао са 20,1 милиона у 1932 на 21,38 милиона у 1934, прошле године је пао за 3,7 милиона, на 17,69 милиона динара. Изузевши фонд амортизације, који је порастао за пола милиона на 5,49 милиона динара, прошле године су све позиције у пасиви смањене. Код акцепата односно код туђих средстава смањење износи само 200 хиљада динара. Међутим, главница је снижена за 3,5 милиона, са 10 на 6,5 милиона динара. Из биланса је ишчезао и резервни фонд, који је крајем 1934 године износио 301 хиљаду, а после поделе добитка из исте године — 450 хиљада динара. Тиме је добивен износ од скоро 4 милиона динара, што је у целости употребљено за отпис ранијих потраживања која су постала дубиозна.

Углавном у вези с тим прошле године су и „дужници“ у активи смањени са 6,27 на 2,12 милиона динара. Биланс је на тај начин постављен на потпуно здраву базу, па је оправдана нада да ће предузеће сада моћи да се развија потпуно нормално. Иначе, у активи имамо још неколико интересантних промена које нам такође показују да се прилике поправљају. Вредност инвестиција је прошле године повећана за 105 хиљада динара, на 8,29 милиона. Повећање код материјала износи 65 хиљада, а код сировина и робе 250 хиљада динара. Мора се приметити да је вредност сировина и робе већ неколико година у порасту, и то у 1933 за пола милиона, а у 1934 за један милион динара. То указује на проширење производње и стално оживљавање пословања.

Упркос снижењу главнице и отпису целог резервног фонда, однос између сопствених и туђих средстава је још увек необично повољан, јер су сопствена средства, која се састоје из главнице и фонда амортизације, у ствари више него два пута већа од туђих средстава. Повољан је и однос између сопствених средстава и инвестиција, јер су сопственим средствима покривене не само све инвестиције него и добар део обртног капитала у ужем смислу. Ако се томе дода да се и обавезе предузећа стално смањују, види се да је његова финансијска ситуација одлична.

У односу на претходну годину, бруто приход од фабрикации и продаје у 1935 години је за 681 хиљаду мањи. С друге стране су пословни трошкови за 111 хиљада већи. Пословање је ипак завршено с добитком од 11,5 хиљада динара, јер је амортизација могла да буде за 90 хиљада мања, а отпис дубиоза није ишао на терет редовних расхода, као у 1934, него је извршен, као што је већ споменуто, употребом резервног фонда и снижењем друштвене главнице.

У току првих 10 месеци ове године опште прилике нису биле нарочито неповољне ни за ланену ни за кудељну индустрију, па се може очекивати да ће и Ланена индустрија д. д. бити у стању да 1936 годину закључи с одговарајућим знатнијим добитком.

ИНДУСТРИЈА УЉА Д. Д. У КОПРИВНИЦИ

Упоредни преглед кретања производње најважнијих уљарица код нас изгледа овако (све у вагонима):

	Просек			
	1924-28	1929-33	1934	1936
Репица	278	454	544	2.350
Ланено семе	90	106	85	100
Мак	157	109	160	200
Сезам	9	11	50	80
Сунцокрет	—	—	343	1.100

Ове године род маслина је био доста слаб. Код свих осталих уљарица пораст производње је знатан. У неким уљарицама имамо ипак још увек мањак. Тако се, на пример, ове године мора увести 500—600 вагона сунцокретовог семена. Међутим, производња уљане репице је толико порасла, да се више не може у целости потрошити у земљи. Ове године били смо приморани да извеземо у иностранство око 450 вагона репице. Како су цене по којима је репица откупљена од произвођача знатно изнад светског паритета, извоз је извршен с губитком. Ако се откупне цене не смање, производња репице ће и даље расти, па ће бити потребни знатни износи за покриће губитака на извозу. Иначе, подаци о овогодишњој производњи и трговини уљарицама код нас јасно су нам показали, да наша досадашња политика уљарица није била сасвим исправна, јер код неких уљарица имамо вишкове, које морамо извозити с губитком, док код других имамо и даље мањак, који се мора надокнађивати увозом.

Што се тиче продаје уља и осталих производа уљарске индустрије, у току 1935 није било знатнијих промена у односу на неколико ранијих година. Међутим, у последње време потрошња уља расте, делом због поскупљења масти, а делом због пораста куповне снаге потрошача. Повећање потрошње морало би повољно утицати и на пословне резултате домаћих фабрика за прераду уљарица, али се повољни изгледи умањују због знатног поскупљења сировина.

Индустрија уља д. д. у Копривници, која поред уља израђује сапун и друге козметичке артикле, ипак гледа с великим поверењем у будућност. То нам доказује и најновије повишење друштвене главнице са 3 на 4,5 милиона. Иначе, треба напоменути да је до 1929 главница овог предузећа износила само 1 и по милион динара. Индустрија уља д. д. основана је у октобру 1917 године с главницом од пола милиона круна. У августу 1919 главница је повишена на два милиона круна, а у 1921 години на 6 милиона круна, што је претворено у 1,5 милиона динара. 1929 имамо ново повишење главнице на 2 милиона динара, 1934 на 3 милиона, а ових дана на 4,5 милиона. Индустрија уља д. д. долази после овога у ред наших највећих предузећа у тој привредној грани. Главне позиције из њеног биланса 1930 и за три последње године овако изгледају:

Рачун изравнања

Активa	у хиљадама динара			
	1930.	1933.	1934	1935.
Зграде	954	954	954	1.037
Стројеви	3.456	3.508	3.596	3.821
Инвентар	76	108	108	154
Залихе	9.238	5.374	4.160	8.513
Благајна	10	28	23	13
Вредносни папири	34	10	19	19
Преносне позиције	93	58	—	—
Губитак	257	227	168	96
Пасива				
Главница	2.000	2.000	3.000	3.000
Фонд амортизације	1.331	1.509	1.737	2.179
Акцепти	2.267	2.110	867	610

Повериоци и дужници	8.395	4.328	3.346	7.816
Преносне позиције	91	310	72	53
Јамчевине	34	10	6	—
Збир биланса	14.118	10.267	9.028	13.658

Рачун губитка и добитка

Расходи				
Општи трошкови	2.025	2.041	1.319	1.526
Камата	1.717	864	833	862
Дубиозна потраживања	—	—	206	4
Амортизација	293	—	228	442
Пренос губ. из ран. год.	295	242	227	168
Приходи				
Производња	4.073	2.920	2.645	2.906
Добитак тек. год.	(38)	(15)	(59)	(72)
Губитак	257	227	168	96
Збир прихода-расхода	4.330	3.147	2.814	3.002

Збир биланса који је 1930 премашио 14 милиона динара у наредним годинама је стално опадао и у 1934 износи само 9 милиона. Прошле године збир биланса показује опет знатан пораст и износи 13,6 милиона, што показује опет знатан пораст и износи 13,6 милиона, што значи да је само за пола милиона мањи него у 1930.

Ако најпре разгледамо активу, видимо да је ово поновно повећање збира биланса првенствено проузроковано удвостручењем позиције „залихе“, која у 1935 износи 8,51 милиона према 4,16 милиона у 1934 години. Стројеви су такође повећани за 225 хиљада, на 3,82 милиона, а „рачун зграда“ за 83 хиљаде на 1,03 милиона динара. Огромни пораст залиха потиче у првом реду отуда, што се сировине данас купују у земљи. Предузеће мора одмах после жетве да откупи целу количину коју треба да преради, па му је због тога данас потребан и већи обртни капитал. Раније су сировине у знатној мери увожене, а обично су повлачене само мање партије стране робе.

У вези с порастом залиха прошле године је порастао и рачун поверилаца. Иако повериоци и дужници нису исказани засебно, него се објављује само њихов салдо, који је у 1935 билансиран у пасиви са 7,8 милиона према 3,34 милиона у 1934, ипак се може рећи да је однос између сопствених и туђих средстава врло повољан. Наиме, сопствена средства, урачунавши и фонд амортизације, изnose 5,18 милиона и покривају не само све инвестиције (4,85 милиона), него и изванредан део обртног капитала у ужем смислу.

Бруто-приход производње у 1935 износи 2,9 милиона и већи је за 260 хиљада него у претходној години, а готово је једнак с оним из 1933, али је ипак још за преко 25% мањи него у 1930 години. На страни расхода видимо да је у пословању примењивана најригорознија штедња. Општи трошкови, су још у 1933 износили преко 2 милиона, у 1934 су билансирани само са 1,3 милиона, што значи да су били за скоро 33% мањи. У 1935 трошкови су због извесног повећања производње опет морали порастати за око 200 хиљада. Расходи на име камате износили су у 1930 години 1,7 милиона, а у 1933, 1934 и 1935 по 850 хиљада динара годишње. Треба нагласити да је камата у 1935 готово једнака као и у 1934, иако су у међувремену повериоци знатно порасли. Дакле, прошле године знатно је редуцирана и каматна стопа.

Стање предузећа се све више поправља. У 1932 и 1933 прилике су биле такве, да се морало одустати и од амортизације инвестиција; у 1934 амортизационом фонду је додељено 228 хиљада, а у 1935 чак 442 хиљаде динара. Због преноса губитака из ранијих година биланс се, додуше, још увек закључује с губитком, али односни преноси постају из године у годину све мањи. Биланс за 1935 годину закључен је салдом губитка од само 96 хиљада, тако да се може очекивати да ће се већ 1936 година моћи да закључи с чистим добитком.